NUM XXXIX.

w *PIĄTEK DNIA* 26. *WRZESNIA ROKU* 1783

Z Londynu dnia 8. Sierpnia.

Opieſzałość robot, około ułożenia Traktatów oſtatecznych pokoiu, trzyma wſzyſtkich w niepewności: a przygotowania morſkie, które ſię czynią w portach i *Francuſkich, i Hiſzpańſkich* i naſzych, wprowadzaią prawie wſzyſtkich w to mniemanie, że te Państwa wątpią, albo o zawarciu tych traktatow, albo o trwałości pokoiu. *Podług autentycznych wiadomości* Francuſkich (wyraża ſię w iednym z naſzych piſm publicznych) Francuzi *uzbraiaią teraz* w Breście 13. *okrętów ſzeregowych; trudno zgadnąć na iaki koniec. Lecz, że Zwierzchność naſza poſtanowiona ieſt, nie zo-*

ſtawać ſię w tyle za żadnym z tych Narodów, któreby można mieć za naſzych naturalnych nieprzyiacioł; z tey przyczyny, kazała i ona uzbraiać 10. okrętów ſzeręgowych i kilka fregat, nie rachuiąc okrętów ſtrażniczych, które, podług odebranych rozkazów, powinne być wſzyſtkie gotowe do wyiścia na morze, za naypierwſzą zdarzoną potrzebą. Mamy teraz okrętów tych ſtrażniczych 16. w różnych portach ſtoiących, a wſzyſtkie ſą ſzeręgowe; prócz tych uzbraiaią ieſzcze 7. innych na też ſamę potrzebę. Prawda, iż taka liczba okrętów, przewyżſzy teraz znacznie, utrzymywanie poſpolite ſiły naſzey morſkiey, w czaſie pokoiu; ale zmnieyſzenie woyſka naſzego lądowego, nagrodzi obſicie narodowi, potrzebne na też okręty wydatki: i nieprzyiaciele naſi, widząc tak znaczną potęgę naſzą morſką, nawet w czaſie pokoiu, gotową zawſze do rzucenia ſię na każdego, któryby chciał iey krzywdę iaką czynić, nie tak łatwo odważą ſię dać iey naymnieyſzą zaczepkę.

W rzeczy ſamey, pracuią u nas z wielką uſilnością około wyſtawienia nowey Eſkadry; i do tych okrętów, których ekwipaże nie maią kompletu, Amiralicya naſza kazała poſłać ekwipaże tych okrętów, które do żeglugi mniey iuż ſą zdatne.

Xiąże *de Bedford* ułożył niedawno proiekt, który iak nie miał ieſzcze przykładu, tak bez wątpienia nie będzie miał i naſladowców. Proſił on Króla Jmci, aby go naznaczył Poſłem do Państwa *Chinſkiego;* zakłada zaś Trakt ſobie naſtępuiący: poiedzie naprzód do *Neapolu:* ztamtąd przez *Grecyą* uda ſię do *Konſtantynopola;* z *Konſtantynopola* wzdłuż brzegów morza *Czarnego* przeprawi ſię przez *Czerkaſy* i *Mingrelią,* do Stolicy *Perſkiey* do *Iſpahanu:* naoſtatek przybywſzy do *Indyi,* uda ſię przez Króleſtwa *Tonkińſkie* i *Siamſkie* do Państwa *Chinſkiego.* Nazad zaś do *Anglii* powrócić chce przez *Tartaryą Wielką* i Państwo *Roſſyiſkie.* Na całą tę podróż, więcey ſobie czaſu nie zakłada nad lat 10.

Niektóre oſoby godne, bogate, i uczone, poczęły czynić ſkładkę na 16,000. *Funtów Szterlingow* dla obiechania całego świata. Nakłoniono ludzi wielce uczonych do tey wyprawy,

którey iedynym końcem ieſt powzięcie iak naywięcey pożytecznych wiadomości. Podług ułożonego proiektu, odprawuiący tę wielką podróż, będą ſię ſtarali przybliżyć ſię, ile tylko będzie można, do *Bieguna Północnego*; i ieden Karawan będzie ſię przeprawował lądem przez *Amerykę Północną*, czyniąc obſerwacye wewnątrz kraiu, i uda ſię do Portu *Franciſzka Drake* na północ *Kaliforniji*, dokąd przypłynie okręt dla zabrania tego karawanu, w którego oraz liczbie będzie Doktor *Prieſtley*. Lord zaś *Shelburne* wyſyła ſwoim koſztem iednego *Naturaliſtę*, w inną część Swiata, to ieſt, z *Petersburga do Kamſzatki*, gdzie także ma czekać na pomieniony okręt. Prócz tego wyſzlą ieſzcze ludzi do *Nowey Zelandyi*, tak dla wyrabiania na ſamym tam mieyſcu konopi tegoż kraiu i innych produktow, iak i dla czynienia różnych doświadczeń. Wybrane oſoby na tę oſtatnią wyprawę, przez 3. lata tam ſię zabawią.

Z Madrytu dnia 1. Sierpnia.

Flota woienna Komendy Dona *Antoniego Barcelo*, naznaczona na zaſłonę Eſkadry maiącey ſzturmować do *Algieru*, zdaie ſię uſtawnie prawie walczyć z przeciwnemi wiatrami. Opóźniona znacznie tą przeſzkodą, puściła ſię naoſtatek na morze dnia 13. przeſzłego mieſiąca; ledwo co wyſzła, ciſza morſka znowu iey bieg zatrzymała; i dnia 14. iako i dnia 15. większa połowa iey okrętów widziana ieſzcze była przed *Kartageną*, i dopiero dnia 16. daley na morze poſzła przy lepſzym wietrze; ale i to niedługo trwało, gdyż podług oſtatnich o niey wiadomości, pomieniony Don *Barcelo* muſiał ſię z ſwą Flotą i Eſkadrą cofnąć do iednego małego portu, o 6. mil od *Alikantu* będącego. Liſty, które z temi nowinami odebraliśmy, przydaią ieſzcze i to, iż ſzalupy puſzkarſkie, płynące nabombardowanie *Algieru*, nie mogą wytrzymać morza, i że iuż dwie z nich zgineły. Być może, że ta wyprawa koniec będzie miała pomyślny; ale nie będzie można mówić, żeśmy ſię tego ſpodziewali.

Przybiegł tu Kuryer z tą weſołą nowiną, że Don Józef *Solano* powrócił iuż ſzczęśliwie do Portu *Cahix z Ameryki*,

nie tylko z flotą woienną od 12. okrętów ſzęręgowych, ale i z flotą kupiecką, ſkarby *Amerykańſkie* na ſobie maiącą. Flota ta przypłynęła teraz z *Ameryki*, tylko w przeciągu 50. dni; ponieważ nie trzeba iey było, tak iak dwóm przeszło - oſtatnim, dalekiey trzymać ſię drogi, dla beſpieczeńſtwa: wiadomo ieſt, iż iedna z nich bawiła ſię na morzu przez dni 90. a druga przez dni 77.... Moneta papierowa, na którey w czaſie dobywania *Gibraltaru*, tracono po 22. od ſta, nie traci więcey teraz, iak tylko półtora od ſta; a bez wątpienia i tego iuz tracić nie będzie, za przybyciem teraz tych ſkarbow *Amerykańſkich*.

Z Hamburga dnia 19. Sierpnia.

Piſzą z *Kopenhagi*, iż tam teraz uzbraiaią 10. okrętów ſzeręgowych. Ponowiono także wydane dawniey rozkazy, ażeby żaden maytek *Duńſki*, nie przyimował ſłużby w woyſku cudzoziemſkim; i przy tym ogłoſzono pardon generalny, dla wſzyſtkich zbiegow od ſłużby morſkiey Królewſkiey, którzyby chcieli do niey powrócić.

DONIESIENIE z KROLEWCA

Sławny Gabinet Hiſtoryi Naturalney, czyli zbior rzeczy nayciekawſzych w Naturze, Kunſztach i w Starożytności, należący do J. P. Fryderika Saturgusa *Konſyliarza Komercyalnego i Negocyanta tuteyſzego, podług zaſzłey na dniu 22. Maja w Roku teraznieyſzym między nim i Jntereſſantami umowy w przytomności Deputata Komercyalnego Kollegium J. K. Mci Pruſkiego* plus offerenti *przedany będzie. Termin zaś do tego iedyny i ſzczegulny wyznaczony ieſt na dniu 27 Pazdziernika w roku teraznieyſzym, o godzinie wtórey z południa w ogrodzie Saturgusowſkim, w którym ſię ten Gabinet znayduie. Specyfikacya drukowana, czyli opiſanie tego Gabinetu tu w Królewcu u Komiſarza Sprawiedliwości J. P.* Dalkowſkiego, *w Berlinie zaś, w Hamburgu, Warſzawie, w Wilnie i w Grodnie u Direktorow Gazet tamecznych znaydować ſię będzie. Dan w Królewcu dnia 9. Lipca 1783.*

NUM XXXIX.

SUPLEMENT

DO GAZET WILENSKICH

w PIĄTEK DNIA 26. WRZESNIA ROKU 1785.

Z Madrytu dnia 6. Sierpnia.

Mimo wielkiey odległości, w króreyby *Hiszpania* znaydowała się od teatrum woyny, ieśliby do niey przyszło między Państwami *Rossyiskim* i *Ottomańskim*, pokazuie się iednak, iż ona nie zostałaby zupełnie nie czynną w takich okolicznościach. Uzbraiaią kilka okrętów szeręgowych w porcie *Cadix*, do których ieszcze ma się przyłączyć kilka z portu *Touloński*ego, i z tego wnoszą tu: że albo z tych okrętów będzie złożona flota zkombinowana dla przeszkodzenia złączeniu się tey eskadry *Rossyiskiey*, która stoi w *Liwornie*, z tą, która ma przybyć z portu *Cronstadt*; albo że taż flota, będzie przynaymniey miała pilne oko, na obroty tych eskadr *Rossyiskich* na morzu *Srzodziemnym*, przeciwko pożytkom handlu Państw *Europeyskich* z kraiami *Ottomańskiemi*; zwłaszcza że *Hiszpania* zawarła niedawno Traktat handlu i przyiaźni z Państwem *Tureckim*.

Z Madrytu dnia 7. Sierpnia.

Dwanaście okrętów szeręgowych *Hiszpańskich*, które uzbraiano od niejakiego czasu w porcie *Cadix*, wyszło z tego portu, dnia 25 zeszłego miesiąca: różni różne czynią domysły o celu tey eskadry: naypodobnieyszy do prawdy zdaie się być ten, iż ona użyta będzie do krążenia na *Oceanie*, przy uyściu morza *Srzodziemnego*, iako eskadra obserwacyina.

Z Paryża dnia 10. Sierpnia.

Jmć Xiądz *Morellet*, znaiomy dobrze ludziom uczonym z dzieł swoich, a mianowicie z tego *Prospektu* na Dykcyonarz

handlu, na który zebrał wielu prenumeratorow, przed laty 15. lub 19 otrzymał był od zwierzchności 8,000 *Liwrów* penfyi roczney tym końcem, ażeby fię cały w tey pracy zanurzył. Przełożeni Kompanii handlowey, nie widząc nic wychodzącego z tego dzieła, chociaż Autor wcześnie odebrał pieniądze od fwoich prenumeratorow, i przytym odbiera co rok znaczną penfyą; zmnieyfzyli mu ią do 4,000. *Liwrow*. J. Xiądz *Morellet* dokazał tego, iż iemu oddano 2,000. *Liwrow*, a w tych oftatnich dniach, otrzymał ieszcze penfyą od 4,000. *Liwrow*, z *Beneficiow* Kościelnych wakuiących. Dokazał tego przez Lorda *Shelburnę*, niedawno pierwfzego Miniftra *Angielfkiego*, z którym on ieft od dawnych czafow związany, i z którym ieździł do *Włoch*, &c; Ten albowiem Lord, widząc fwego przyiaciela nieco w potrzebie zoftaiącego, przez uięcie mu penfyi, którą miał z kaffy handlowey, profił Hrabi *de Vergennes*, aby chciał co uczynić dla niego Jmć Pan *de Vergeunes*, nie tylko dla tego Xiędza o te 4,000. *Liwrow* penfyi poftarał fię, ale ieszcze z tym fię oświadcza, że cokolwiek ma wiadomości o handlu, i pożytkach dla Narodów *Francufkiego* i *Angielfkiego* z handlu pochodzących, wfzyftko to wyczerpał z konwerfacyi z pomienionym Xiężem *Morellet*; a nawet za iego fzedł pryncypiami, gdy układał ten teraznieyfzy pokoy, na mocnym i trwałym gruncie flufzności i umiarkowania.

Z Werfalu dnia 11. Sierpnia

Nie więcey mamy teraz wiadomości o tym, co fię dzieie w kraiach *północnych* i w *Krymie*, iak mieliśmy i przed dwóma tygodniami. Nie ieft iednak tego przyczyną odległość mieyfca. Nie więcey ieft pewności w *Niemczech*, w *Polfzcze*, i w famym *Petersburgu*, o marfzach i obozach woyfk *Roffyifkich*, iak i u nas. Są tam wfzyfcy w zupełney o tym niewiadomości, ponieważ między woyfkiem i *Petersburgiem*, fami tylko biegaią kuryerowie Gabinetowi, a zatym Miniftrowie zawfze mogą u fiebie lifty chować; i ieżeli iakie przefyłać dopufzczaią, to tylko te, w których żadney niemafz wzmianki, ani o obrotach woyfka, ani o zamyflach Generałow. Ta tylko rzecz pokazuie fię być pewna, że mimo zarazy morowey wfzczętey w fąfiedztwie

Krymſkim, i na ſamey Półwyſpie, znacznieyſze iey miaſta, ſą iuż dziś w mocy *Roſſyiſkiey*. Nie wiemy także o przyczynie, dla którey Gabinet *Petersburſki* nie chciał długo ogłoſić manifeſtu napiſanego względem zabrania od ſiebie *Krymu*, wydrukowanego w ięzykach *Roſſyiſkim*, *Niemieckim*, i *Francuſkim*: gdyż dopiero niedawno kommunikował go ſamym tylko Dworom *Północnym*, a teraz na końcu Dworom *Południowym*.

Może *Roſſya* przez nieiaki czas ukrywać obróty woyſka ſwego lądowego; ale nie potrafi tegoż ſamego dokazać z woyſkiem ſwoim morſkim. Wiadomo bowiem ieſt, że flota iey ſtoi ieſzcze w *Cronſtadt*; i, uważaiąc na liczbę tych maytków, których ztamtąd na morze *Czarne* poſyłaią, można ſłuſznie wnieść, że ſię tam więcey ich nie zoſtanie, iak tylko tyle, ileby było potrzeba dla 10. lub 12. okrętów ſzeręgowych; a te będą mogły chyba przy końcu Września wypłynąć z morza *Baltyckiego*; gdyż wſzyſtko to, co piſma publiczne *Północne* i *Niemieckie* o gotowości i wyiściu z *Cronſtatd* okrętów *Roſſyiſkich* głoſiły, ieſt rzeczą zmyśloną. Opiſanie także widzenia ſię Jmperatorowey Jeymości z Krolem *Szweckim*, które w tychże publicznych piſmach znayduie ſię, nie mniey ieſt niedokładne i w niektórych okolicznościach fałſzywe. Piſma te głoſiły, że Monarcha *Szwecki* dniem pierwiey na umówione mieyſce przybył; a tym czaſem pewna ieſt, że tenże Monarcha 6. godzinami uprzedził Jmperatorową Jeymość, która ſię muſiała opóźnić dla zdarzonego w poiezdzie przypadku. Z tego opóźnienia barzo była nie kontenta Monarchini *Roſſyiſka*; i gdy Król *Szwecki* z nią ſię pożegnał, rozumieiąc że iuż miała wſiadać do poiazdu, nie tylko Jmperatorowa Jeymość nie wyiechała przed wyiazdem Króla Jmci *Szweckiego*, ale przez 6. godzin ieſzcze po wyiezdzie iego bawiła ſię, nadgradzaiąc ten czas, przez który Król *Szwecki* na tę Monarchinią oczekiwał.

Z Frankfortu dnia 12. Sierpnia.

Oſtatnie liſty *Carogrodzkie*, piſane dnia 14. Lipca, lubo nic pewnego o woynie nie donoſzą, żadney iednak i o pokoiu nadziei nie czynią; gdyż czytamy w nich, iż mimo

niebespieczeństwa morowey zarazy, czynią się do woyny ustawiczne przygotowania, woyska się także coraz w większey liczbie zbieraią, i codzień potrzeby woienne i żywności ku granicom wysyłaią. Zdałoby się, iż *Porta* nie myśli iuż więcey w niczymi ulegać *Rossyi*, ieśli prawda iest, że złożyła Xiążęcia Mikolaia *Caraggia*, *Hospodara Wołoskiego*, a na iego mieysce władziła *Draco Suzzo*, dawnego swego Naypierwszego Tłumacza. Listy, które nam o tym donoszą, dodaią, że i Agę *Janczarów* tęn sam los potkał, a iego urząd oddany iest nieiakiemu *Konl-Kiaya*.

Z Leydy dnia 12. Sierpnia.

Gazeta *New-Yorska* zamyka w sobie iedne Pismo, iakoby wyięte z Gazety publiczney miasta *Filadelfii*, Stolicy skonfederowanych *Stanow Amerykańskich*; które byłoby barzo wielkiey wagi, gdyby można być pewnym o iego pewności. Jest to obwieszczenie wydane w *Filadelfii* dnia 24. Czerwca R. 1783. od Jmci Pana *Eliasza Boudinot*, Prezydenta *Kongressu*: treść tego Obwieszczenia iest taka:,, Że część żołnierzy stoiących w mieście (*Filadelfii*) zbuntowawszy się przeciwko swoim Officerom, i prowadzona od swoich Serżantów, otoczyła była w sobotę, dnia 21. Czerwca, mieysce zbierania się Kongressu, wsposob grożący, i natrząsaiący się z tego Zgromadzenia; że, gdy zatym Kongres wyznaczył Kommissyą na umówienie się z Prezydentem i z Radą Naywyższą Stanu *Pensylwanii*, względem utrzymywania spokoyności publiczney, pomieniona Kommissya uczyniła raport Prezydentowi Kongressu, iako nie odebrała zapewnienia dostatecznego, aby się mogła spodziewać śrzodków prędkich i skutecznych, do utrzymania godności Kongressu; że przeciwnie żołnierze trwaią zawsze w stanie buntu oczywistego, tak, iż powaga *Stanow Ziednoczonych*, póty będzie podlegała niespokoyności i zniewadze, póki Kongres, będzie zostawał w *Filadelfii*. Że zatym Prezydent z rady teyże Kommissyi, i z mocy swoiey władzy, nakazuie tymże Obwieszczeniem, zebranie się Kongressu we czwartek, dnia 29. Czerwca, w mieście *Prince-Town* w Prowincyi *New Yersey-skiey*. O okolicznościach tego buntu, ieżeli tylko to pismo nie iest zmyślone, naypierwsze listy *Amerykańskie* będą musiały nas uwiadomić.